

Skjøtselsinnspill for Masseløy, Langskjæra, Haneflu og Espelund i Nøtterøy kommune

Kim Abel

BioFokus-notat 2013-19

BIO
FOKUS

Ekstrakt

BioFokus har på oppdrag for Fylkesmannens landbruksavdeling i Vestfold ved Hilde Marianne Lien gitt innspill til skjøtsel på fire øyer i Nøtterøy kommune i Utvalgt kulturlandskap og Færder nasjonalpark.

Øyene er Masseløy, Langskjæra, Haneflu og Espelund. Innspillene ble gjennomgått under en befaring sammen husdyreierne Preben Fossaas, Morten Ueland og Marianne Sandgren. Grunneier er Stamhuset Jarlsberg ved Carl Nicolaus Jarlsberg.

Nøkkelord

Utvalgte kulturlandskap
Færder nasjonalpark
Skjøtsel
Nøtterøy kommune
Kulturlandskap

Omslag

Storfe på beitemark på Masseløy.
Foto: Kim Abel

ISSN: 1893-2851

ISBN: 978-82-8209-302-6

BioFokus-notat 2013-19

Tittel

Skjøtselsinnspill for Masseløy, Langskjæra, Haneflu og Espelund i Nøtterøy kommune

Forfatter

Kim Abel

Dato

17. oktober 2013

Antall sider

13 sider

Refereres som

Kim Abel 2013. Skjøtselsinnspill for Masseløy, Langskjæra, Haneflu og Espelund i Nøtterøy kommune. BioFokus-notat 2013-19. ISBN 978-82-8209-302-6. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Publiseringstype

Digitalt dokument (Pdf). Som digitalt dokument inneholder dette notatet "levende" linker.

Oppdragsgivere

Fylkesmannen i Vestfold, landbruksavdelingen

Tilgjengelighet

Dokumentet er offentlig tilgjengelig.
Andre BioFokus rapporter og notater kan lastes ned fra:
<http://lager.biofokus.no/web/Litteratur.htm>

BioFokus: Gaustadallèen 21, 0349 OSLO

Telefon 22 95 85 98

E-post: post@biofokus.no Web: www.biofokus.no

Bakgrunn

I 2011 ble det gjennomført en rask befaring på utvalgte øyer i det som den gang het Ormø-Færder landskapsvernområde for å få en oversikt over hvilke øyer som hadde størst behov for skjøtselstiltak knyttet til kulturlandskap. Skjærgården øst for Nøtterøy og Tjøme er også et av 22 nasjonalt Utvalgte kulturlandskap og fra 2013 en del av den nyopprettede Færder nasjonalpark. BioFokus ved Kim Abel og Arne Laugsand gjennomførte dette prosjektet og resultatene er publisert i et BioFokus-notat (Abel, K og Laugsand, A. Kartlegging av skjøtelsbehov i Ormø-Færder landskapsvernområde , Nøtterøy og Tjøme kommuner. BioFokus-notat 2012-3). I etterkant har det vært ønsker om å gjennomføre flere skjøtselstiltak på enkelte av disse øyene. Nå senest gjaldt det øyene Masseløy, Langskjæra, Haneflu og Espelund. I samarbeid med grunneier Stamhuset Jarlsberg ved Carl Nicolaus Jarlsberg ble det derfor arrangerte en befaring den 23.09.2013 for å avklare om ønskene var i tråd med verneformålet og naturverdiene i de enkelte områdene. Deltagere som var med var husdyreierne Preben Fossaas, Morten Ueland og Marianne Sandgren, samt undertegnede som biologisk konsulent fra firmaet BioFokus. Grunneier ble forhindret fra å delta på befaringen.

Befaringen skulle også resultere i et kort notat som oppsummerte de viktigste tiltakene som ble diskutert under befaringen. Rapporten skal danne grunnlag for beiting og annen skjøtsel på de fire øyene.

Tilsvarende befaring ble også gjennomført i 2012 på øyene Lindholmen, Ormø og Tørfest og er oppsummert i et BioFokus-notat (Abel, K. 2012. Skjøtelsinns spill for Lindholmen, Ormø og Tørfest i Ormø-Færder landskapsvernområde. BioFokus-notat 2012-30).

Skjærgården øst for Nøtterøy og Tjøme

VESTFOLD

Gjennomgang av øyene og de ulike tiltakene

Masseløy

Hentet fra BioFokus-notat 2012-3:

«En lav øy med mange ulike naturtyper og med potensielt store verdier med tanke på biologisk mangfold. Store arealer både i nord og i avsmalningen midt på øya med strandenger. Naturbeitemarker spredt rundt på øya, men kratt av spesielt einer har tatt over store arealer. Det er flere kratt med rynkerose. Bør prioriteres høyt både med tanke på skjøtsel og naturtypekartlegging. Oppført i beiterapporten.»

Masseløy fikk prioritet 1, høyest prioritet, for videre skjøtsel.

Befaringen ble konsentrert til de gamle hustuftene sentralt på den sørøstre delen av øya. Her er det mye kratt av ulike busker, men slåpe, einer og roser er de mest utbredte. Arealene rundt de gamle hustuftene ligger i forsenkninger i terrenget mellom de mer skrinne bergryggene. Trolig har enkelte av disse partiene vært dyrket for lang tid siden og produksjonsevnen er dermed stor. Gjengroingen går derfor fort på disse arealene. Morten Ueland har tidligere gjennomført krattrydding på deler av dette arealet tidligere, men nå har det grodd til igjen. Ueland ønsker nå å åpne områdene rundt de gamle hustuftene og få tilbake en del av de gamle engene. Dette er et positivt tiltak som bør igangsettes, men det er samtidig viktig å poengtere at det også er store arealer andre steder på Masseløy som skulle vært ryddet for kratt. Dette gjelder spesielt einerkratt. Beitedyra klarer ikke å holde unna einer og slåpe på øya, og engene vil gradvis desimeres hvis det ikke settes i gang tiltak. Økt beitetrykk vil ikke hjelpe ikke da dyra holder seg unna disse artene.

Generelt bør en forsøke å spare blomstrende busker. Alle forekomster av for eksempel liguster, geitved og hagtorn bør spares, samt også et visst innslag av slåpe og roser. Disse er verdifulle elementer i både slåttemark og naturbeitemark for blant annet insekter og fugl. Kantsoner mot berg er gunstige steder å beholde et visst innslag av disse artene, samt enkelte mindre grupper ute på beiteenga. Masseløy er trolig en av de bedre øyene i Nøtterøy når det gjelder kulturmarkskvaliteter og en bør prioritere å øke innsatsen her.

Figur 1: Sti som Morten Ueland åpnet for noen år siden og som nå er nesten grodd igjen.

Figur 2: Beitemark med mye oppslag av slåpe.

Figur 3: Generelt mye oppslag av einer på Masseløy.

Langskjæra

Hentet fra BioFokus-notat 2012-3:

«En lav øy med store og åpne engpartier. En del innslag av nitrofil vegetasjon trolig på grunn av fuglemøkk. Noe kratt og noen lave og unge furutrær sentralt på øya. Beitedrykket er forholdsvis lavt og det er trolig ikke hvert år det går beitedyr her. Innslag av sand og grusstrand.»

Langskjæra fikk prioritet 2, middels prioritet, for videre skjøtsel.

På Langskjæra var det ønskelig å sette ut sau på beite. Øya har ikke vært beitet på flere år av husdyr, men vegetasjonen er i liten grad preget av gjengroing. En trolig viktig årsak til at gjengroingen ikke har kommet lenger er den gode gåsebestanden på øya. Ifølge Egil Soglo i Statens naturoppsyn hekker det totalt ca 100 par av grågås og hvitkinngås på Langskjæra. Han sier også at Langskjæra, sammen med Fjærskjær (vernet som sjøfuglreservat), er den viktigste sjøfuglholmen i Nøtterøy (ikke vernet som sjøfuglreservat). Ved siden av gress hekker det blant annet 30-40 par med makrellterner, 30-40 par med sildemåke og like mye gråmåke. I 2011 ble det også observert hekkende steinvender. Oppdatert liste over fuglefaunaen ligger ute på nettsiden www.artsobservasjoner.no.

Sett i lys av øya betydning for hekkende sjøfugl er det noe usikkerhet knyttet til hvor gunstig saubeite vil være på øya. Faren ved tidlig beiteslipp er at mange egg kan bli tråkket på, eller at fugl kan bli skremt vekk fra reiret slik at andre predatorer kan komme til. Effekten vil dermed potensielt være en minkende

fuglebestand. Et annet faremoment kan være uønskede effekter på floraen på grunn av beitedyr som beiter selektivt, men i og med at øya tidligere trolig har vært en viktig beiteøy så har nok vegetasjonen tilpasset seg et aktivt husdyrbeite. For å avdekke om det er enkeltarter og vegetasjonssamfunn som bør skjermes fra beite trengs det ytterligere undersøkelser på øya.

Siden det er et utstrakt ønske om å ta vare på kulturmarksverdiene knyttet til øyene i Færder nasjonalpark kan en gjennomføre en test over et par år på hvordan sauebeite påvirker fuglebestanden på denne øya. I og med at en har gode tall på fuglebestanden vil eventuelle forandringer i hekkebestanden kunne fanges opp raskt. Dette er en problemstilling som ikke bare er interessant i lokal sammenheng, men også nasjonalt, og dermed bidra til økt kunnskap om hvordan beitedyr påvirker hekkesuksessen til sjøfugl. For å få maks utbytte av dette burde en også få satt ut kontrollruter på øya hvor floraen blir kartlagt. Dette er en relativt enkel metode som vil bidra med verdifull informasjon.

Tidspunkt for beiteslipp vil være et sentralt punkt i hvordan fuglefaunaen vil påvirkes av beite. Et tidlig beiteslipp vil medføre større fare for at egg tråkkes ned, samt økt fare for at både egg og unger blir predatert. Et sent beiteslipp vil dermed trolig i liten grad påvirke sjøfugl som klekker tidlig, som gjess og ærfugl, mens sene klekkere som makrellterne i større grad vil påvirkes.

I første omgang kan et sent beiteslipp ca. 10 juni vurderes.

Bortsett fra fjerning av rynkerose og vrifuru på øya er det ikke behov for noen umiddelbare tiltak.

Figur 4: Fortsatt en del åpne enger på øya, men vegetasjonen er sterkt preget av fuglegjødsel ved oppslag av en del nitrofile arter.

Figur 5: Flere kratt med rynkerose finnes på øya. Sentralt på øya er det også et holt med den fremmede arten vrifuru.

Haneflu

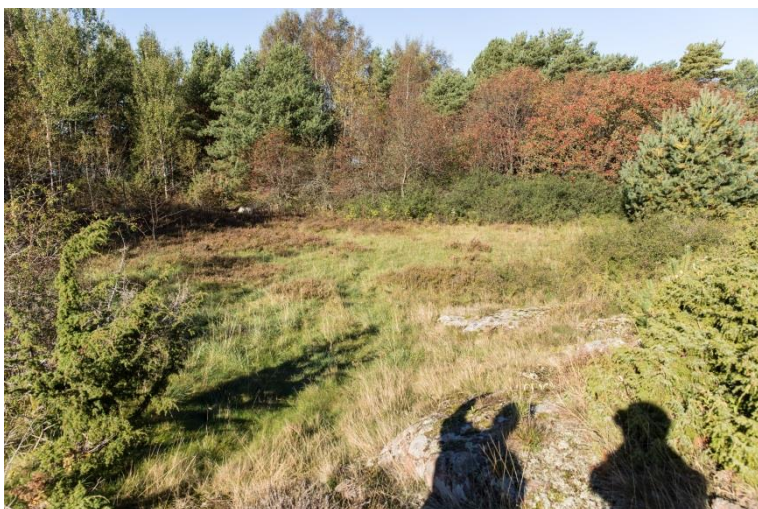
Hentet fra BioFokus-notat 2012-3:

«Langsmal liten øy uten særlig tre- og busksjikt på nordre del. Bart fjell vekslende med røsslyng-dominans på indre deler. Langs sjøen på nordre del noen små strandeng-fragmenter og små tangvoller med blåskjellopphoping. Midt på øya er det en større sandstrand med tørreng og slåpetorn-kantkratt i bakkant og videre overgang til furuskog og et område meg ung sumpskog som strekker seg videre sørover. Mye slitasje på sandstrand. Mye rynkerose er på vei opp igjen på sandstrand.»

Haneflu fikk prioritet 2-3, middels-lav prioritet, for videre skjøtsel.

På Haneflu var det et ønske om å fjerne en del kratt sentralt på øya i forbindelse med utedoene som er satt opp, samt rundt enkelte åpne engpartier, spesielt i sør. Disse områdene har også vært under sterk gjengroing de senere årene og en nyrydding vil derfor være gunstig, selv om øya i utgangspunktet er lavt prioritert i skjøtselssammenheng.

Igjen vil samme prinsipp som ved Masseløy være gjeldende: Generelt bør en forsøke å spare blomstrende busker. Alle forekomster av for eksempel liguster, geitved og hagtorn bør spares, samt også et visst innslag av slåpe og roser. Disse er verdifulle elementer i både slåttemark og naturbeitemark for blant annet insekter og fugl. Kantsoner mot berg er gunstige steder å beholde et visst innslag av disse artene, samt enkelte mindre grupper ute på åpne, større enger.

Figur 6: Åpent engparti sentralt på øya. Ønsket er bl.a. å rydde kantene i dette området.

Figur 7: Vestsiden av øye rett i utkant av toalettet. Mye kratt inn mot toalettet som bør ryddes.

Espelund

Hentet fra BioFokus-notat 2012-3:

«Liten øy med røsslyngdominans vekslende med bart fjell. På nordenden er en sandstrand med stort rynkrosekratt på vei opp igjen etter å ha vært kuttet ned.»

Espelund fikk prioritet 3, lav prioritet, for videre skjøtsel.

På Espelund var det et ønske om å sette ut noen få sau. Øya har minimalt med kulturlandskapsverdier og står lavt på prioriteringslista. Sett bort ifra fjerning av rynkrose er det ikke aktuelt med noen skjøtselstiltak i denne omgang. Selv om det er lite innslag av åpne enger på øya bærer den preg av å ha vært holdt åpen, trolig ved aktivt beite for mange år siden. Gjengroingen har gått sakte her grunnet sparsomt jordsmonn og tørkestress.

Figur 8: Espelund er en øy dominert av bart fjell og lite eng.

Metode

Befaringen ble gjennomført den 23.09.2013.

Aktuelle skjøtselstiltak ble vurdert ut ifra hvilke naturverdier de ulike lokalitetene besatte, eventuelt hadde potensial for å utvikle. For mye av arealet er det snakk om restaurering av en naturtilstand og eventuelt bekjempelse av fremmede arter. Valg av skjøtsel er en skjønnsmessig vurdering med flere alternative mål og muligheter avhengig av hvilke ressurser som kan stilles til rådighet. Valgene som er gjort er anbefalinger gjort av registranten og de tar i hovedsak sikte på å skape en variert og artsrik natur på øyene.

Disse anbefalingene er kun basert på korte befaringer på øyene. En nøyere registrering av øyene vil kunne avdekke spesielle skjøtselsbehov avhengig av hvilke arter som bør være i fokus på de forskjellige stedene. Disse anbefalingene må derfor sees på som generelle råd basert på dagens noe mangelfulle kunnskap om områdene.

BioFokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. BioFokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. BioFokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. BioFokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir to digitale rapportserier som heter BioFokus-rapport og BioFokus notat,
<http://www.biofokus.no/Publikasjoner/publikasjoner.htm>